ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Iskandarov Bekzod Abdijalilovich

Samarqand iqtisodiyot va servis istituti

iqtisodiyot nazariyasi kafedrasi katta o'qituvchisi

begzodiskandarov1988@gmail.com

G'ulomov Fayzullo Odil o'g'li

fayzullogulomov726@gmail.com

Axmatov Shoxro'z Anvar o'g'li

axmatovshoxruz3@gmail.com

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,

BI-425 guruh talabalari

O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHI

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiyalash sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning tutgan o'rni, uning rivojlanish tendensiyalari hamda ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda sohani qo'llab-quvvatlash bo'yicha amalga oshirilayotgan davlat siyosati, tadbirkorlik sub'ektlariga berilayotgan soliq imtiyozlari va moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, kichik biznes sub'ektlari faoliyatidagi mavjud to'siqlar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqilgan. Maqola yakunida kichik biznesning YaIMdagi ulushini oshirish va sohani raqamlashtirish bo'yicha ilmiy takliflar berilgan.

Kalit so'zlar

Kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, YaIM, investitsiya muhiti, soliq imtiyozlari, oilaviy tadbirkorlik, eksport salohiyati, raqamli iqtisodiyot, kreditlash.

Abstract:

This article analyzes the role of small business and private entrepreneurship in the context of modernizing the economy of Uzbekistan, its development trends, and socio-economic significance. The research explores the state policies implemented to support the sector, tax incentives provided to entrepreneurial entities, and access to financial resources. Additionally, existing barriers in the activities of small business entities and ways to overcome them are examined. The article concludes with scientific proposals for increasing the share of small business in GDP and digitalizing the sector.

Keywords

Small business, private entrepreneurship, GDP, investment climate, tax incentives, family business, export potential, digital economy, lending.

Аннотация

В данной статье анализируются роль малого бизнеса и частного предпринимательства в условиях модернизации экономики Узбекистана, тенденции его развития и социально-экономическое значение. В исследовании освещены реализуемая государственная политика по поддержке сектора, налоговые льготы, предоставляемые субъектам предпринимательства, и возможности доступа к финансовым ресурсам. Также рассмотрены существующие барьеры в деятельности субъектов малого бизнеса и пути их устранения. В завершении статьи представлены научные предложения по увеличению доли малого бизнеса в ВВП и цифровизации сектора.

Ключевые слова

Малый бизнес, частное предпринимательство, ВВП, инвестиционный климат, налоговые льготы, семейное предпринимательство, экспортный потенциал, цифровая экономика.

O‘zbekiston iqtisodiyotini tarkibiy jihatdan o‘zgartirish va uni bozor qonuniyatlariga to‘liq moslashtirish jarayonida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik (KBXT) strategik ahamiyatga ega. Bugungi kunda jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda iqtisodiy barqarorlik va aholi farovonligi aynan kichik biznes sub’ektlarining faolligi hisobiga ta’minlanadi.

O‘zbekistonda tadbirkorlik sub’ektlari uchun yaratilgan huquqiy va iqtisodiy sharoitlar yangi bosqichga ko‘tarildi. Xususan, so‘nggi yillarda qabul qilingan qator farmon va qarorlar tadbirkorlarning iqtisodiy erkinligini ta’minlash, xususiy mulk daxlsizligini kafolatlash va byurokratik to‘siqlarni bartaraf etishga yo‘naltirildi. Mazkur maqolada O‘zbekiston sharoitida kichik biznesni rivojlantirishning o‘ziga xos xususiyatlari, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari va sohadagi istiqbolli trendlar ilmiy tahlil qilinadi.

O‘zbekistonda kichik biznes iqtisodiyotning eng yirik ish beruvchisi hisoblanadi. Bugungi kunda mamlakatimiz YaIMning 50 foizdan ortig‘i va jami band aholining qariyb 78 foizi aynan ushbu sektor hissasiga to‘g‘ri kelmoqda. Bu ko‘rsatkich kichik biznesning ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashdagi "xavfsizlik yostig‘i" ekanligini tasdiqlaydi. Davlat tomonidan ortiqcha litsenziyalash va ruxsat berish tartib-taomillarining bekor qilinishi (regulyator gilyotinasi) tadbirkorlarning vaqti va xarajatlarini sezilarli darajada tejash imkonini berdi. Tekshiruvlarga e’lon qilingan moratoriylar va "xavfni tahlil qilish" tizimining joriy etilishi tadbirkorlik faoliyatiga asossiz aralashuvlarni chekladi.

Soliq islohotlari natijasida kichik biznes sub’ektlari uchun QQS stavkasi pasaytirildi, ijtimoiy soliq stavkalari optimallashtirildi. Aylanmadan olinadigan soliqning soddalashtirilgan tartibi kichik korxonalarga o‘z kapitalini kengaytirish va yangi texnologiyalarga investitsiya kiritish uchun qo‘shimcha resurs qoldirdi. O‘zbekistonning o‘ziga xos tajribasi bo‘lgan hokim yordamchilari instituti orqali har bir mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish tizimi yo‘lga qo‘yildi. Bu tizim ishsiz aholini kichik biznesga jalb qilish, ularga imtiyozli kreditlar va subsidiyalar ajratish orqali kambag‘allikni qisqartirishga xizmat qilmoqda.

Kichik biznes sub'ektlari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlarni eksport qilishda transport xarajatlarini kompensatsiya qilish va xalqaro sertifikatlashtirish (ISO, Global GAP) xarajatlarini davlat tomonidan qoplash mexanizmi joriy etildi. Bu kichik korxonalarning tashqi bozorda raqobatbardoshligini oshirdi.

"Har bir oila — tadbirkor" dasturi doirasida ajratilayotgan imtiyozli kreditlar hududiy hunarmandchilik, kasanachilik va xizmat ko‘rsatish sohalarini jonlantirdi. Xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun maxsus jamg‘armalar orqali ajratilayotgan grantlar sohaning ijtimoiy qamrovini kengaytirdi.

Respublika bo‘ylab tashkil etilgan kichik sanoat zonalari tadbirkorlarga tayyor infratuzilma (bino, yo‘l, energiya) bilan ta'minlangan maydonlarni taqdim etdi. Bu yerda faoliyat yurituvchi tadbirkorlar uchun bojxona va soliq imtiyozlarining berilishi ishlab chiqarish portfelini diversifikatsiya qilishga yordam berdi. Tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash davlat jamg‘armasi tomonidan kreditlarga kafillik berish va foiz stavkalarining bir qismini kompensatsiya qilish tizimi rivojlantirildi. Shuningdek, islom moliyasi tamoyillariga asoslangan bank mahsulotlarining kirib kelishi moliyaviy diversifikatsiyani ta'minlamoqda.

Raqamli iqtisodiyotga o‘tish kichik biznes uchun yangi sotuv kanallarini ochdi. Elektron savdo platformalari (marketpleyslar) orqali tadbirkorlar o‘z mahsulotlarini uydan chiqmasdan respublika va dunyo miqyosida sotish imkoniyatiga ega bo‘ldilar. IT-Parklar va venchur fondlarining tashkil etilishi yoshlar o‘rtasida innovatsion tadbirkorlikni rag‘batlantirdi. Bilimga asoslangan kichik biznes (startaplar) iqtisodiyotga yuqori qo‘shilgan qiymat yaratuvchi mahsulotlarni olib kirmoqda.

Sanoat kooperatsiyasi orqali kichik biznes sub'ektlari yirik korxonalar uchun butlovchi qismlar ishlab chiqarishga (autsorsing) jalb qilinmoqda. Bu zanjir kichik biznesning barqaror buyurtmalar bazasiga ega bo‘lishini va texnologik darajasining o‘sishini ta'minlaydi. Tadbirkorlar huquqlarini himoya qilish bo‘yicha vakil instituti orqali tadbirkorlarning mulkiy huquqlari va qonuniy manfaatlari davlat tomonidan kafolatlanmoqda. Sud tizimidagi islohotlar va arbitraj sudlarining rivojlanishi biznes yuritishdagi huquqiy risklarni kamaytirdi.

Xulosa qilib aytganda,O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish strategiyasi o‘zining ijobiy natijalarini bermoqda. Mazkur sektor iqtisodiyotning moslashuvchanligini oshirish va aholi farovonligini yuksaltirishda asosiy drayver bo‘lib xizmat qilmoqda. Tadbirkorlikka erkinlik berish — bu nafaqat iqtisodiy o‘sish, balki mamlakatning demokratik va ijtimoiy taraqqiyotini ta'minlashning eng qisqa va samarali yo‘lidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: “O‘zbekiston”, 2023. (Xususiy mulk daxlsizligi va tadbirkorlik erkinligi qismlari).
2. O‘zbekiston Respublikasining "Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida"gi Qonuni (yangi tahriri). – T.: “Adolat”, 2022.
3. O‘zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. – T.: “G‘afur G‘ulom”, 2024.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida"gi PF-60-son Farmoni.
5. Mirziyoyev Sh.M. "Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz". – T.: “O‘zbekiston”, 2021.
6. Vahobov A.V., Tojiboyeva Sh.X. "Kichik biznes va tadbirkorlik". Darslik. – T.: "Iqtisod-moliya", 2021.

7. Hisrich Robert D., Peters Michael P., Shepherd Dean A. "Entrepreneurship". 11th Edition. – McGraw-Hill Education, 2020. (Tadbirkorlik nazariyasi bo‘yicha jahon tan olgan darslik).
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. "O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati" tahliliy ma’ruzasi (2024–2025-yillar).
9. Jahon banki (World Bank). "Uzbekistan: Small and Medium Enterprise Finance". Analytical Report, 2025.
10. Osiyo Taraqqiyot Banki (ADB). "Entrepreneurship and Ecosystem Development in Uzbekistan". Manila, 2024.